

📍 Sätt båtsmanstorp på kartan

Syftet med projektet är att sätta ut alla båtsmanstorp på en modern karta. Hembygdsföreningen får ofta frågan "Var bodde min båtsman?" och det har inte funnits någon översiktlig kartsammanställning på detta tidigare. Visst har båtsmanstörpen halkat med i byars torpinventeringar här och där, men det finns ingen heltäckande dokumentation om platsen själva stugan stod på.

Att de bodde i någon särskild by under en rusthållare är för det mesta kartlagt, men många vill komma ut och stå på platsen där stugan låg och se på omgivningarna.

Båtsmanstörpen hade egen status i byarnas skifteshandlingar och nämndes ofta både i text i protokoll och beskrivningar och märktes ut på skifteskartorna. Tänk bara på att skiften handlade om markutnyttjande, varför vi har tur om lantmätaren tyckte det var trevligt eller intressant nog att sätta ut stugornas placering.

Vad är båtsmanstorp?

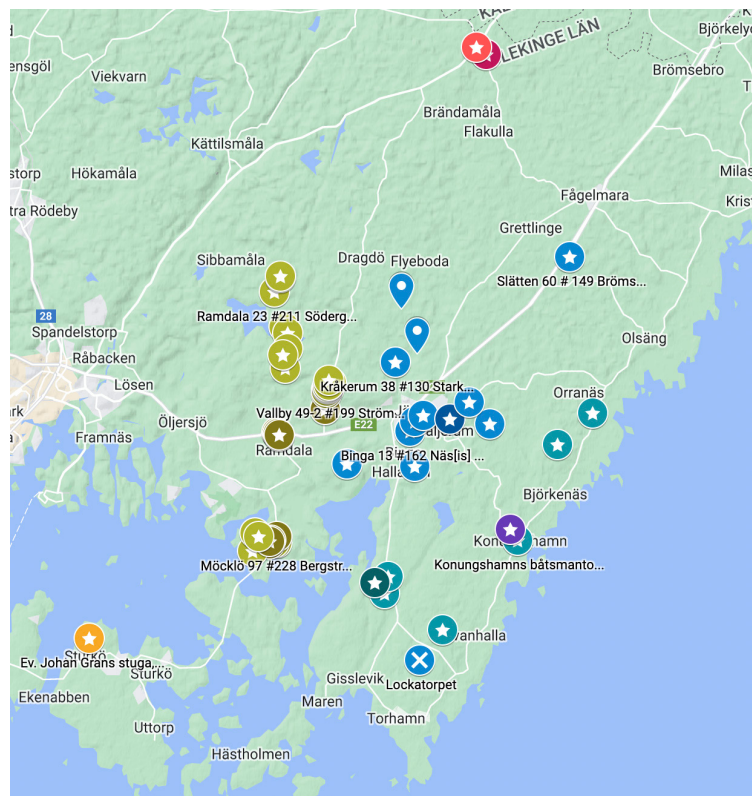
Beteckningen båtsmanstorp i källorna kan avse både torpets odlingsmark och torpstugans tomtplan.

- 🏠 Båtsmanslycka används ibland för odlingsmarken och båtsmanshus förekommer som beteckning på vissa kartor.

Vi ska dokumentera de platser och torp som hörde till båtsmanstjänsten. Vissa båtsmansnummer delades av flera bönder i ett rusthåll och kunde till och med tillhöra två olika byar. I dessa fall behöver vi dokumentera var båtsmännen bodde under olika perioder.

- 🏠 Ryggåsstuga i Ryd på Sturkö. Båtsmanstorp som flyttats? Foto: Sara RJ 2017

Det är även bra att dokumentera avvikelser såsom båtsmän som inte bodde på de anvisade torpen av olika anledningar.

- ◊ De hade kanske redan egna torp som de valde att bo kvar på. Dessa kan vara i en helt annan by.
- ◊ Information i kontrakten om man hittar dessa.
- ◊ Noteringar och placering i husförhållslängder eller rullorna om detta.
- ◊ Noterat i Båtsmansregistren också.
- ◊ Ett tips är att kika var barnen är födda under båtsmannens tjänstgöringstid!

Är alla ryggåsstugor båtsmanstorp?

Nej, däremot är det troligt att alla reglements-enliga båtsmanstorp var ryggåsstugor.

Efter hand som båtsmanshållet avskaffades och ersattes av värnpliktsverket vakantsattes båtsmanstjänsterna. Stugorna som var i skick fortsatte vara bostäder och kunde även säljas och flyttas långa sträckor. Byggnadsvirke var en bristvara och inget gick till spillo.

Därför kan man inte säkert säga om en ryggåsstuga som står i en by idag har varit båtsmanstorp någon annanstans. Det kan till och med vara så att den avskedade båtsmannen bodde i ett gammalt eller flyttat båtsmanstorp någon annanstans och då är det egentligen en (f.d.) båtsmans torp, men kanske inte hans tjänstebostad. Nu blev det kanske krångligt!

Vad ska vi göra?

Fokus i projektet är att sätta ut var båtsmanstörpen var placerade på en modern karta. Vi använder Google maps, som många har tillgång till via sina gmail-konton. Kartan är delad publikt men kan bara redigeras av de som har tillgång till det.

Deltagande i kursen och projektet

Du väljer själv vilken/vilka båtsmän eller by du vill fokusera på och hur mycket du kan bidra med. Vi har förberett en bokningslista med alla områdets båtsmän..

- Vi kan träffas på Skjutsstationen på träffar och support om det finns intresse. Behöver någon en kurs i att leta i digitala källor kan vi ordna det också.

 I Facebook-gruppen finns också support och inspiration. Du får gärna posta dina resultat, kartor och bilder där för att inspirera de andra i gruppen.

Vi förutsätter att du har datorvana och vet hur man söker information på nätet. Om du känner dig osäker och vill lära dig mer om bebyggelseforskning och kartmaterial kan vi starta en studiecirkel separat för det om intresse finns.

Introduktionsmötet visar konkreta exempel på hur du söker och hur kartorna kan se ut som rör båtsmanstörpen.

- ✓ Lär dig hitta i kartkällorna online
- ✓ Med hjälp av kartmaterial markeras platsen för byns båtsmanstorp
- ✓ Notera även utmärkta båtsmans-lyckor. Det kan vara tomtplatsen för båtsmansstuga eller vara den odlingsmark som hörde till båtsmanstörpet
- ✓ markera varje rusthåll/soldatnummer för sig om det finns flera båtsmansnamn i byn
- ✓ äldre båtsmansbebyggelse låg oftast i byns gatumark eller utkant av byns inägor. Markera dem gärna tomt för tomt om möjligt
- ✓ sätt ut nyare båtsmanstorp efter skiftena då båtsmännen fick ny placering i utmarkern. Undantag finns med oskiftade byar
- ✓ Du rapporterar med koordinater och en sammanställning av kartkällorna.

Om du vill göra mer

Vi ser gärna att du samtidigt sammanställer en lista över alla båtsmän som tjänstgjort på torpet med hjälp av Båtsmansregistren.

- ◊ Med hjälp av de två båtsmansregister vi har tillgång till, lista upp alla de båtsmän som tjänstgjort på rusthållet. Skriv tjänstgöringstid före namnet och levnadsår efter namnet. Årtal räcker.
- ◊ Var noga att kontrollera så att du bara tar med rätt båtsmansnummer för ditt rusthåll. Innan namnsystemet gjordes om kunde det exempelvis finnas flera Frisk eller Berg i samma by eller andra byar vid samma tid!

 www.blekingesf.se/vara-register/batsmansregistret

 www.diginpast.se/bmregister

Är det redan gjort?

Vissa byar och båtsmän kan finnas i vårt arkivmaterial, publikationer, artiklar och torpinventeringar. För att inte uppfinna hjulet i onödan igen är det bra om vi går igenom det som finns om dessa båtsmän redan. De är markerade i bokningslistan.

- ◊ Projektsamordnaren Sara RJ vet ungefär vad som finns att söka i. Har du fler förslag är det bra!

Alternativt arbetssätt

Du kan om du vill även arbeta omvänt och försöka ta reda på om en stuga du känner till är ett båtsmanstorp på sin ursprungliga plats.

Vi kanske kommer fram till att misstänkta båtsmanstorp inte står på rätt plats, vilket också är viktig dokumentation.

- ◊ Det ingår inget fältarbete, men vi kan åka och kika på våra torp om vi blir nyfikna och intresse finns.

Material till projektet

Denna manual kommer att ligga publikt på hemsidan och i facebook-gruppen så du kan haka på projektet efter hand.

 www.hembygd.se/ostra-blekinge/batsman

 bevaraminnen.se/obh/satt-batsmanstorp-pa-kartan/

 bevaraminnen.se/obh/alla-batsman

Bokningssystemet

På webben håller vi reda på vilka båtsmän som är bokade eller klara:

 bevaraminnen.se/obh/alla-batsman

Bokningsstatus

Ikoner beskriver vilken bokningsstatus båtsmannen har. Är där ingen ikon **framför** båtsmannens nummer är han ledig att boka.

Du bokar dig via mail, som kommentar på sidan eller i fb-gruppens bokningstråd.

 www.facebook.com/groups/batsmanstorp

 obhbygdeband@gmail.com

 bokad

 helt färdig

Om det står en stjärna är båtsmanstorpens koordinater utsatta på kartan och båtsmanslängden med extra info färdigställd.

Dokumentationsstatus

Sist på båtsmannens rad kan finnas ikoner som berättar att båtsmannen är påbörjad redan..

utsatt på karta

saknar kartkällor, går ej att sätta ut exakt

båtsmanslängd och info färdig

påbörjad båtsmanslängd, ev. bara namn

Noteringsikoner

kan finnas i tidigare inventeringar

Detta ger dig information om att båtsmannen eller byn kan finnas i ÖBHs arkiv i ogranskat material som du kan få tillgång till.

det finns publikationer om området, som det kan löna sig att titta efter båtsmanstorpinfo

* Publikationer förkortningar

- ◇ JT - Torpinventering i Jämjö socken
- ◇ SL - Stig i Lommans by-böcker
- ◇ BO - Barbro Olssons böcker Gåsamåla och Pungsmåla, Skrävle, Sälleryd
- ◇ OO - Oskar Olofssons Torpinventering

Info med båtsmanslängd

Så här kan informationen om en färdig båtsman se ut. Denna är gjord med fältbesök och baseras på en torpinventering från 1984. Vissa detaljer är hämtade från Båtsmansregistren.

- ◇ Ju mer detaljer du vill ta med på en båtsman desto bättre, men tanken är inte att kopiera hela båtsmansregistren utan bara ge lite liv åt de båtsmän som bott i båtsmanstorp.
- ◇ Släktskap med andra båtsmän är vanliga och får gärna noteras.

Stora Rom 89 #62 Häfs - Dura - Rombergatorpet

Stugan låg innan gårdarna på byns gatumark medan lyckorna låg nordost om gatumarken. Vid laga skiftet 1832 stakades de nya båtsmanslyckorna ut och det är troligt att de flyttade ut sin torpbebyggelse också dit, men vi har inga källor på när.

Resterna av det nya båtsmanstorpets hamnade under Torhamnsvägen när den rätades ut på 1940-talet, och idag kan man bara se ett hörn av en stenköllare på andra sidan ett djupt vägdike.

Kartkällor:

- ◇ 137-42:2 Storskifte på skog/skogsmark 1805, "Nr 3, o utm t stora r"
- ◇ 10-tor-55 Laga skifte 1832-09-13
 - s. 31 237 Lyckor i Stora Rom (den som var föreslagen 1805)
 - s.36 Gemensamma ägor till No 89 a och b 232 ... Rombergs (lyckan vid Rnr 3:5)
 - 287 ... Rombergs torp

Båtsmanslängd:

1687-1690: Daniel Nilsson Häfs d.1690

1690-1703: Abraham Abrahamsson Dura f.1660

- ◇ Född i Torrum socken, 30 år gammal.
- ◇ Warit bonde i Christianopol. Bindes i stället för Daniel Nilsson Häfs.
- ◇ Antagen den 22 oktober 1690.

[1704-1710] Mårten Hansson (Henriksson?) Dura

1711-1739: Lars Gisesson Dura 1682-1739

1740-1742: Jonas Eriksson Dura 1720-1742

- ◇ Död den 24 augusti på siukskeppet Solen.

1747-1759: Anders Jönsson Dura 1726-1759

(1760-1763: Åbon Måns Jonsson utskrivnen)

1767-1788: Mårten Nilsson Dura Romberg 1747-1801

- ◇ far till Sven Rombergs hustru Elin

1788-1790: Johan Jonasson Romberg 1769-1790

1791-1835: Sven Nilsson Romberg 1772-1836

- ◇ siste båtsmannen på gamla tomten

1838-1846: Mattis Nilsson Romberg 1816-1872

1846-1856: Mårten Svensson Romberg 1823-1871

1856-1857: Peter Gustavsson Romberg 1833-1908

1857-1871: Per Johan Petersson Romberg 1839-1923

1871-1903: Karl Johan Svensson Romberg 1848-1931

- ◇ Bruna ögon, mörkt hår, mörk hy, långlagt ansikte, liten kroppsbyggnad.
- ◇ finns på bild i Blekingeboken 1925

Gatumarken i Rom 1832 Laga skifte. Båda båtsmännen i Rom bodde troligen här på gatumarken.

Användbara kartlänkar

Lantmäteriets historiska kartor

 historiskakartor.lantmateriet.se

- ◊ Fliken Detaljerade kartor innehåller skifteskartor med protokoll, hemmansdelningar m.m..
- ◊ Översiktiga kartor har generalstabskartor och den vita versionen av den Häradsekonomiska kartan.

Kartbild.com

Arbetskarta med flera historiska kartor i lager att jämföra mellan. Den vita häradsekonomiska, svart-vita flygbilder 1960, 1975 och 2000 samt dagsaktuella kartor. Du kan sätta ut kartnålar här och kopiera koordinater till din redovisning.

 www.kartbild.com

Häradsekonomiska kartan ca 1920 gula versionen

 kartavdelningen.sub.su.se/kartrummet/K_ekonomiskakartor.htm

- 🏠 Direktlänk Kristianopol-bladet, som inte fungerar på hemsidan:
kartavdelningen.sub.su.se/images/Ek/K/raster/K-Kristianopol.zip

Här finns alla bostadshus som fanns ca 1920 utmärkta. De gula fälten är öppen mark och visar ofta gamla torpplucky och åkrar väldigt väl, så även försvunnen torpbebyggelse kan spåras på denna karta.

Sockenkarta 1870

 www.diginpast.se/ostkanten/swe/socknar/blekinge.html

50 år innan den Häradsekonomiska kartan gjorde denna karta som liknar de så kallade generalstabskartorna. Här finns båtsmanstorp och soldattorp utsatta till viss del, men det är långt ifrån alla som fanns kvar eller är utmärkta då.

Har du information?

Hör gärna av dig med information du har, även om du inte vill delta i projektet själv.

Kanske känner du till vilka stugor som flyttats var i din by eller var din gamla båtsman bodde redan. Du kanske rent av bor i ett gammalt båtsmanstorp – eller tror att du gör det?

- 🏠 Ibland är de muntliga källorna den enda information vi kan få fram om de obesuttnas bostäder, då de inte blivit dokumenterade på samma sätt som ägda fastigheter med köpekontrakt, avstyckningskartor m.m..

Vad ska detta leda till?

Insamlat material och kartan är en del av hembygdsföreningen dokumentation om båtsmännens bostadsförhållanden och ingår i föreningens bebyggelsedokumentation.

Vi vill på sikt ge ut en bok om våra båtsmän. Och där kommer kartan att ha en framträdande roll. Hör gärna av dig om du vill delta i ett framtida bokprojekt om våra båtsmän. Vi ser gärna samarbeten med andra intresseföreningar.

Hur du redovisar

- ✓ Torpet namnges i kronologisk ordning enligt mallen:
by - gårdsnummer - evt. känd fastighetsbeteckning idag - #soldatnummer - båtsmansnamn

🏠 Ex:
Möcklö 101 o 105 #223 Berg - Brass
Vallby 50 - 3:24 #224 Frisk - Wahlström

- ✓ koordinater i WGS 84

🏠 Ex: 56.13745, 15.82054

- ✓ källor

🏠 Ex:
10-tor-60 Laga skifte 1837 s.15 237
Häradsekonomiska kartan blad Jämjö
Torpinventering 2004 anteckningar
(ÖBH-arkiv)

Skicka redovisning

✉ obhbygdeband@gmail.com

Lägg gärna ut ditt resultat i eget inlägg i facebook-gruppen också för att inspirera andra!

 www.facebook.com/groups/batsmanstorp

Kontakt och anmälan

 Kontakta projektsamordnare
Sara Rönér Janicke 0706-308 308
obhbygdeband@gmail.com
med frågor, anmälan, bokningar m.m.

Det går även bra att delta i projektets facebook-grupp. Den är tänkt till diskussion, support och inspiration för alla som är med i projektet.

 www.facebook.com/groups/batsmanstorp

ÖSTRA BLEKINGE
HEMBYGDSFÖRENING